

Luonnos - versio 3

Katoavan tiedon jäljillä

Maailmassa julkaistaan erityyppisiä dokumentteja enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Jos omakustanteet otetaan mukaan, vuosittain julkaistaan noin miljoona uutta kirjaa. Tämän lisäksi tulevat miljoonat lehtiartikkelit ja miljardit kuva- ja muut tiedostot, joita ihmiset jakelevat tietoverkkojen kautta.

Kaikenlaisen julkaisemisen tarkoituksena on tulla kuulluksi. Perinteisesti kirjastot ja arkistot ovat kehittäneet menetelmiä siihen, että kukin käyttäjä löytäisi arjessa, työssä tai opinnoissa tarvitsemansa aineiston.

Muistiorganisaatiot - kirjastot, arkistot, museot - ovat luoneet sekä käytänteitä että tietojärjestelmiä tiedonhaun tueksi. Merkittävä osa tästä työstä perustuu ihmisen kykyyn analysoida ja kuvailla aineistoja niitä tarvitseville. Kirjastojen perustehtävänä on saattaa erilaiset julkaisut ja niiden käyttäjät kohtaamaan ja ottaa samalla huomioon erilaisten käyttäjien ja aineistojen ominaispiirteet.

Digitalisessa ympäristössä ja suurten dokumenttimäärien ollessa kyseessä tämä perinteinen tapa hallita aineistoja ja niiden sisältöjä ei ole enää mahdollista. Siksi monet luottavat automaattisten hakukoneiden tarjoamiin listauksiin ja ajatukseen tekoälystä, joka korvaa ihmisen tekemän tulkinnan, kuvailu- ja ajattelutyön.

Verkkoaineiston tiedonhaun ongelmat alkavat kuitenkin jo näkyä arjessa: hakutulosten sisältöjen paikkansapitävyydestä ei ole taetta, tiedonhaku manipuloidaan kaupallisilla tai poliittisilla tavoitteilla ja suurinta osaa julkaisuista ei edes huomata. Arvioiden mukaan puolta tieteellisistä artikkeleista eivät lue kuin tekstin kirjoittajat ja lehtien toimittajat.

Kirjastoyhteisö on pitkään yrittänyt luoda käytänteitä, joiden avulla myös verkkoaineistojen kuvailu ja tiedonhaku voitaisiin tehdä analyyttisemmäksi, luotettavammaksi ja tehokkaammaksi. Verkkojulkaisemisen alkuvaiheen ajatuksena oli, että käyttäjät hoitaisivat kuvailun ja haun itse tai tietotekniikka tekisi nämä automaattisesti. Näyttää kuitenkin siltä, että käyttäjiä ei kiinnosta metatietotyö vaan dokumentit ja niiden käyttäminen. Tietokoneohjelmat tarvitsevat tuekseen myös inhimillistä ajattelutyötä. ... Kehittämisen painopiste on siirtymässä **MINKÄ** kehittämistyöhön yhteistyössä kirjastojen ja arkistojen / muistiorganisaatioiden kanssa. **on siirtymässä[Pitääkö tästä sanoa jotain konkreettisempaa, miten inhimillinen ja tietotekninen panos yhdistetään, miten perinteisiä tiedonhallintamenetelmiä uudistetaan vastaamaan verkkojen haasteet?]**

Suomessa on poliittisessa puheessa panostettu vahvasti ~~tieto~~infrastruktuurin rakentamiseen tietoyhteiskunnalle. Ikävä kyllä näyttää siltä, että edelleen tämä puhe on pitkälti ohjelmistojen ja laitetekniikan kehittämistä. Ihmiset hakevat tietoyhteiskunnassakin sisältöjä: tutkittua tietoa ja elämyksiä. Näihin liittyvä työ tulee ymmärtää vähintään yhtä tärkeäksi, kuin fyysisen infrastruktuurin rakentaminen.

Kirjastojen ja arkistojen toiminta takaa kansakunnan muistin säilymisen. Tässä aikajänteinä ovat sadat ja tuhannet vuodet. Säilytetyillä aineistoilla ei ole mitään merkitystä, jos niitä ei käytetä tai jos niistä ei ole saatavana kuvailutietoa niissä järjestelmissä, joista ihmiset etsivät itselleen tarpeellisia aineistoja.

Metatieto, tieto tiedosta, säilyttää ja välittää tietoa dokumenttien sisällöstä, myös niiden aineistojen osalta, jotka eivät enää ole aktiivisessa käytössä. Modernit tekniset ratkaisut mahdollistavat tiedon louhinnan myös laadukkaasta ja standardinmukaisesta metatiedosta. Sen lisäksi, että mahdollistaa tiedonhaun, metatieto itsessään kertoo kulttuurisisällöistä, merkityksistä ja niissä tapahtuneista muutoksista.

Suomalaisen kulttuurin säilyttämisen on taannut julkisesti rahoitetut muistiorganisaatiot. Niiden keskeinen tehtävä on taata sellaisen metatiedon tekeminen, että suomalaista kulttuuria ja sen tuottamia aineistoja käytetään mahdollisimman laajasti ja paljon. Samalla suomalainen kulttuuri säilyy elinvoimaisena ja auttaa luomaan uutta suomalaisuutta.

Kirjastojen tekemä aineistojen järjestämistyö, kuten niiden kuvailu käyttäjille, perustuu kansainvälisessä yhteistyössä luotuihin standardeihin, jotka edesauttavat tietojen välitystä erilaisten toimijoiden välillä. Tiedonhakuympäristön ja aineistojen käytön kansainvälistyessä tämä vähentää päällekkäistä työtä ja luo kaikille käyttäjille samanlaisen tiedonkäytön ympäristön. Tekninen infrastruktuuri on siis *pitkälle* rakennettu, nyt on varmistettava, että meillä on jatkossa myös resursseja sisältöjen analysointiin, kuvailuun ja tallennukseen. Näin tuotetaan laadukasta metatietoa tiedonhakijoiden tarpeisiin ja kansakunnan itseymmärryksen välineiksi.

Välineet kuvailun tekemiseksi? Mikä on ongelman ratkaisu?

Massa syntyy ihmistyöstä, jota tietokoneet sitten pyörittävät

Menetelmät? Mikä termi kuvaa uusia tapoja kuvailla?

Sisältötyö ja analysointi vs. tekninen infrastruktuuri "Kehittämisen painopiste on siirtymässä ... kehittämistyöhön yhteistyössä kirjastojen ja arkistojen kanssa. Oppivat järjestelmät tarvitsevat ihmistyötä ts. älykkäät järjestelmät tarvitsevat älykkäitä ihmisiä.

Visio: Muutos tapahtumassa; resursseja tarvitaan seuraavalle tasolle siirtymiseen ts. älykkäät järjestelmät tarvitsevat älykkäitä ihmisiä.

DL: 11.10.2017

(alle tekijät)